

Eerste Kamer der Staten-Generaal

Staatssecretaris van Defensie
De heer mr. drs. C.A. van der Maat
Postbus 20701
2500 ES Den Haag

Kazernestraat 52
2514 CV Den Haag
postbus 20017
2500 EA Den Haag

telefoon 070 312 92 00
fax 070 312 93 90

e-mail postbus@eerstekamer.nl
internet www.eerstekamer.nl

datum 07 juni 2023

betreft Nadere vragen inzake locatiekeuze nieuw radarstation Herwijnen

ons kenmerk 165192.55U

Geachte heer Van der Maat,

De leden van de vaste commissies voor Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingssamenwerking (BDO) en voor Infrastructuur, Waterstaat en Omgeving (IWO) hebben met belangstelling kennisgenomen van uw brief¹ van 20 april 2023, in reactie op de brief van de commissie van 31 januari 2023 met nadere vragen over de locatiekeuze nieuw radarstation Herwijnen. De leden van de fracties van het **CDA** en de **SP** hebben naar aanleiding hiervan aanvullende vragen en opmerkingen. De leden van de fractie van de ChristenUnie sluiten zich graag aan bij de vragen van de leden van de **CDA**-fractie.

Vragen en opmerkingen van de leden van de CDA-fractie

In uw beantwoording geeft u aan dat, op basis van de onderzoeken naar de effecten van de radarstations in Wier en Herwijnen, het de verwachting is dat het radarstation in Herwijnen zal voldoen aan de geldende wet- en regelgeving. De leden van de CDA-fractie vragen u of dat ook geldt voor de ICNIRP-normen op korte afstand van de radar voor publiek toegankelijk terrein.

Daarnaast antwoordt u in uw brief dat de vergunningsaanvraag gereed is en binnenkort wordt ingediend bij de ILT. De leden van de CDA-fractie vragen of dit ook geldt voor de benodigde zendvergunning. Wat zijn de consequenties gebaseerd op de Telecomwet? Moet hier ook een vergunning voor worden aangevraagd en wat betekent de piekbelasting binnen de bebouwde kom boven de 18 V/m? De leden van de CDA-fractie vragen ten slotte wanneer en binnen welke termijn inwoners bezwaar kunnen maken tegen het verstrekken van een(mogelijke) vergunning(en).

Vragen en opmerkingen van de leden van de SP-fractie

De leden van de SP-fractie moeten tot hun teleurstelling vaststellen dat cruciale vragen nog steeds meer niet, dan wel volledig beantwoord te zijn. Deze leden wijzen de staatssecretaris er wederom op dat de leden de vragen stellen met een nadrukkelijk beroep op artikel 68 Grondwet en de daarin vervatte informatieplicht. Daar waar de staatssecretaris beantwoording weigert informatie te verschaffen, dienen zij in staat te worden gesteld op andere wijze dan schriftelijke beantwoording kennis te kunnen nemen van de gevraagde informatie. Deze leden moeten tot hun spijt vaststellen

¹ Zie verslag schriftelijk overleg: *Kamerstukken I*, 2021-2022, 31936, AK.

datum 07 juni 2023

ons kenmerk 165192.55U

blad 2

dat nog steeds veel vragen ontwijkend, vaag en onjuist worden beantwoord. Zij betreuren dat zij nu wederom nadere vragen moeten stellen om juiste en volledige informatie te krijgen.

De leden zullen alle ter beschikking staande parlementaire en buitenparlementaire middelen gebruiken om alle gevraagde informatie te verkrijgen. De formulering van eerdere vragen was voor de staatssecretaris blijkbaar niet volledig duidelijk. Dat maakt dat de leden de nadere vragen stelliger en duidelijker zullen stellen om de staatssecretaris in staat te stellen ook duidelijke en volledige antwoorden te geven.

De leden van de SP-fractie merken op dat het beeld van een zorgvuldige procedure zoals de staatssecretaris in zijn brieven en beantwoording van vragen probeert te schetsen in schril contrast staat met de werkelijke gang van zaken. Onder andere uit tot nu toe door belanghebbenden ontvangen WOB/WOO-informatie blijken de volgende feiten in aanvulling op, en/of weerspraak met de door de staatssecretaris aangeleverde informatie aan deze Kamer.

Deze leden hechten eraan om dit beeld van wat er werkelijk allemaal speelt in de procedure helder te maken. Derhalve geven de leden een weergave van wat op basis van de nu al beschikbare informatie feitelijk kan worden vastgesteld. De duizenden pagina's informatie bevatten nog meer informatie die inzicht geven in de handelwijze van het ministerie, het Rijksvastgoedbedrijf en andere betrokken partijen in dit dossier. Het beeld zal verder worden aangevuld indien de overige informatie die nu bijna een jaar geleden door belanghebbende is opgevraagd via WOB/WOO, beschikbaar komt en de leden zullen die nieuwe informatie betrekken bij nadere vragen indien daar aanleiding toe is.

Na de puntsgewijze opsomming zullen de leden over de genoemde punten nadere vragen stellen.

1) Door belanghebbenden gevraagde WOB/WOO-informatie wordt met overschrijding van alle wettelijke termijnen en voorwaarden niet verstrekt. Daar waar wel informatie wordt verstrekt, is deze niet volledig. Zo werd een mail van het Rijksvastgoedbedrijf, waarin gevraagd werd om een formule aan te passen om een gewenst onderzoeksresultaat te verkrijgen, aan minimaal vijf mailadressen van het ministerie van Defensie gestuurd. Toch werd deze mail niet door het ministerie van Defensie in het kader van de WOB-plicht aan de belanghebbenden geleverd. De mail werd uiteindelijk bijna een jaar later via het ministerie van Binnenlandse Zaken geleverd.

2) Het ministerie van Defensie heeft actief geïnvesteerd in de ontwikkeling van de SMART-L radar. Het ministerie heeft met Thales een royalty-regeling gesloten, die inhoudt dat het ministerie bij verkoop van een door Thales nieuw geproduceerde radar een royalty ontvangt. Daarmee is de keuze voor de SMART-L radar niet langer een technische afweging en heeft het ministerie een eigen direct financieel belang bij de beoordeling van risico's voor omwonenden van straling en geluid.

3) TNO is door het ministerie van Defensie ingehuurd om het ministerie te ondersteunen bij de onderzoeken en/of ontwikkeling van de SMART-L radar en heeft daarmee een direct financieel consultancy belang. Daarnaast heeft TNO een direct commercieel en financieel belang bij een goede relatie met Thales in het kader van het gezamenlijke Dutch Radar Centre of Expertise (D-Race). Verder heeft TNO-belang bij een goede relatie met Thales en het ministerie van Defensie als partners binnen Nederland Radarland. TNO weigert iedere medewerking om via WOB/WOO procedure gevraagde informatie te leveren.

datum 07 juni 2023

ons kenmerk 165192.55U

blad 3

- 4) De Gezondheidsraad adviseert om het ALARA-principe toe te passen en blootstelling zo laag mogelijk te houden omdat ook onder de nieuwe ICNIRP-limieten gezondheidsschade niet kan worden uitgesloten. Niettemin blijft de staatssecretaris weigeren om dit advies uit te voeren omdat ALARA operationeel niet acceptabel is.
- 5) Aan de ICNIRP-normen kan niet worden voldaan als de radar operationeel wordt ingezet in situaties waarvoor de militaire radar is bedoeld. Bij oefeningen (theoretische oorlogssituaties), laat staan bij een operationele inzet, worden deze normen overschreden. Dat zijn geen extreme omstandigheden zoals de staatssecretaris aangeeft, maar is voor een militaire radar normaal gebruik waar de radar voor bedoeld is en waar alle wettelijke normen dus dienen te worden nageleefd hetgeen niet het geval is.
- 6) In het rijksinpassingsplan is ten onrechte gesteld dat er geen depositie-effecten zijn te verwachten op basis van de afstand, het relatief kleine bouwwerk en de minder gevoelige aard van de N2000 gebieden waar het om gaat. De bouwer wordt benaderd om gegevens zo aan te leveren dat een passende beoordeling en een MER achterwege kunnen blijven.
- 7) Bij het vaststellen van de zoekgebieden blijkt dat alleen in de tweede versie Herwijnen er (nog net) in valt. Bij de eerste en de derde bij lange na niet. Het Rijksvastgoedbedrijf vraagt om de formule aan te passen zodat Herwijnen wel binnen de zoekgebieden valt omdat het anders een lastiger verhaal wordt om er te blijven zitten.
- 8) De staatssecretaris kwalificeert de kaartjes met de zoekgebieden vervolgens als *classified* en zegt dat TNO de formule niet heeft aangepast zodat geconcludeerd kan worden dat Herwijnen niet binnen het zoekgebied valt.
- 9) De Tweede Kamer heeft niet ingestemd met de Rijkscoördinatierегeling. Er kan geen rechtsgevolg worden gegeven aan de eenzijdige mededeling van de staatssecretaris dat hij de Rijkscoördinatierегeling als door de Tweede Kamer aanvaard beschouwd, indien die Kamer instemt met een motie die in de overwegingen noch in het dictum melding maakt van het rechtsgevolg dat de staatssecretaris er eenzijdig aan denkt te verbinden.
- 10) Gesprekken met gemeenten over alternatieve locaties zijn niet serieus gevoerd zoals blijkt uit de terugkoppeling van het gesprek met de alternatieve locatie Molenlanden. In dat gesprek is de burgemeester gemeld dat er geen intentie is om actief één van de alternatieve locaties te gaan ontwikkelen, dat er geen wens is om dat te doen, maar dat er geheel wordt ingezet op de ontwikkeling van Herwijnen. De burgemeester is ook geadviseerd om niet actief te communiceren over het onderwerp omdat dit mogelijk tot vervolgvragen zou kunnen leiden.
- 11) Er zijn geen gespreksverslagen gemaakt van de gesprekken met gemeenten en provincie over alternatieve locaties. De staatssecretaris weigert informatie over die gesprekken te geven die er blijkbaar wel is.
- 12) De strategie om de radar in Herwijnen te plaatsen wordt nauw afgestemd met de Landsadvocaat: inzet RCR heeft kans van slagen indien meerdere ministeries het landsbelang onderstrepen zoals windmolens/EZK. Voorzichtig zijn met communiceren over ALARA want dat ligt

datum 07 juni 2023

ons kenmerk 165192.55U

blad 4

allemaal gevoelig. Blijf weg van de inhoud VNG indeling 1500 meter maar zeg vooral dat je ervan mag afwijken. Benadruk vooral landsbelang want als de regering dat zegt wordt het vanzelf landsbelang.

13) Er zijn geen theoretische berekeningen van TNO uit eerdere onderzoeken die aantonen dat de radar vanaf 35 meter tot 300 meter voldoet aan ICNIRP. Het ministerie spreekt zichzelf tegen als het gaat om de vereiste terreingrootte om te voldoen aan ICNIRP.

14) De radar voldoet niet aan de geluidsnormen en voor de voorziene oplossing met een koepel om geluidseffecten in te dammen zijn geen stralingsberekeningen gemaakt.

15) De Smart-L radar zal ook worden gebruikt om satellieten in de ruimte waar te nemen. Onduidelijk is of er nog meer toepassingen zullen zijn voor de radar.

16) De radar zou solitair in Herwijnen worden geplaatst op een klein terrein dat gelegen is aan openbare wegen en dat tot aan het hek benaderbaar is. Gelet op de recente bevindingen van de Rekenkamer is onduidelijk of beveiliging voor dit militaire terrein gegarandeerd kan worden (<https://www.rekenkamer.nl/publicaties/rapporten/2023/05/17/resultaten-verantwoordingsonderzoek-2022-ministerie-van-defensie>).

Over de bovengenoemde op basis van o.a. via WOB verkregen en door het ministerie verstrekte informatie hebben de leden van de SP-fractie de volgende vragen.

Ad 1) Hoe gaat de staatssecretaris ervoor zorgen dat door belanghebbenden gevraagde informatie – volledig – verstrekt gaat worden nu dat tot op heden niet het geval is geweest?

Hoe is het mogelijk dat een mail die aan vijf mailadressen van het ministerie is gestuurd in een WOB-verzoek ontbreekt?

Gaat de staatssecretaris laten onderzoeken of er nog meer informatie in strijd met de wet niet is verstrekt en dat deze informatie alsnog zal worden verstrekt? Zo ja, wanneer zal dat onderzoek zijn afgerond? Zo nee, waarom niet?

Vindt er op het ministerie een selectie vooraf plaats welke informatie niet verstrekt gaat worden vanwege de inhoud? Deelt de staatssecretaris de mening van de leden dat alle gevraagde informatie volledig zal moeten worden verstrekt?

Waarom is de toezegging aan belanghebbenden dat de gevraagde informatie direct na de paasdagen verstrekt zou worden niet nagekomen?

Waarom worden belanghebbenden geconfronteerd met een contactpersoon die onbereikbaar is wegens langdurig verlof zonder dat aan die persoon gezonden mail wordt beantwoord?

Waarom worden de uit de wet op de staatssecretaris rustende verplichtingen niet nagekomen?

Wanneer zullen de belanghebbenden de opgevraagde volledige informatie ontvangen?

Deelt de staatssecretaris de mening van de leden dat belanghebbenden door het niet tijdig en volgens wettelijke termijnen verstrekken van gevraagde informatie in het formele proces van de RCR, gehinderd worden in hun rechtsgang?

Hoe beoordeelt de staatssecretaris het feit dat cruciale informatie tijdens de procedure alleen bij de aanvragende partij bekend is? Acht hij dit zorgvuldig? Zo nee, is hij bereid de aanvraagprocedures op te schorten tot belanghebbenden over de gevraagde informatie beschikken?

datum 07 juni 2023

ons kenmerk 165192.55U

blad 5

Ad 2) Acht de staatssecretaris het mogelijk dat de SMART-L radar niet in Herwijnen zal worden geplaatst indien deze niet voldoet aan de wettelijke normen voor straling en geluid? De leden verzoeken de staatssecretaris met een duidelijk ja of nee te antwoorden.

Zal de staatssecretaris zijn toezegging gestand doen die hij deed op de bewonersavond in Herwijnen waar hij duidelijk uitsprak dat de radar niet aan zal gaan als de radar niet kan voldoen aan de wettelijke geluidsnormen?

Zijn de royalty's die het ministerie heeft bedongen bij de verkoop van SMART-L radars zichtbaar op de begroting van het ministerie van Defensie?

Op welke wijze wordt gewaarborgd dat objectieve afwegingen doorslaggevend zijn bij besluitvorming en niet de financiële belangen?

Ad 3) Bij welke projecten binnen Nederland Radarland is TNO betrokken als partner van Thales en het ministerie?

Op welke wijze en met welke omvang financiert het ministerie TNO bij gezamenlijke projecten of fondsen zoals het European Defence Fund?

Ad 4) Deze leden verzoeken de staatssecretaris op de volgende informatie uit WOB-verzoeken te reageren met betrekking tot ALARA in relatie tot de SMART-L radar en het advies van de Gezondheidsraad hierover.

- WOB 240: TNO wil in rapport niet te diep ingaan op ALARA; redenen zijn zwartgelakt maar wel blijkt dat ALARA op PSR-radar zeer moeilijk is in te regelen.
- WOB 576: ALARA: verlagen vermogen leidt tot minder ver kijken maar ook minder waarnemen kleine objecten; operationeel onacceptabel.
- WOB 598: ALARA is niet mogelijk ondanks politieke wens.
- WOB 1065: Smart L heeft geen mogelijkheid van een cluster mode waarbij radar emissies worden beperkt (blanken).
- WOB 1484: ALARA levert niets op in reductie stralingsblootstelling; dus wordt niet toegepast.
- WOB 1510: Interne feedback over nieuw besluit EMV; ligt allemaal gevoelig bij EZK om over ICNIRP, ALARA te communiceren (op advies van Landsadvocaat) vanwege proces 5G en staat; taak van Defensie is onvoldoende belicht in dit besluit om te kunnen blijven voldoen aan de grondwettelijke hoofdtaken, omdat minister EZK-radar kan uitzetten als deze normen overschrijdt.
- WOB 1556: Gezondheidsraad advies over ICNIRP en ALARA: naast nieuwe ICNIRP-richtlijnen beveelt commissie aan om ALARA toe te passen. TNO ziet dat als een inspanningsverplichting en geen resultaatverplichting.

Ad 5) Het ministerie van Defensie beweert al jaren dat de radar voldoet aan ICNIRP gebaseerd op berekeningen vanaf 300 meter en verder. Waarom zijn er geen berekeningen onder 300 meter door TNO gemaakt? Als deze berekeningen zijn gemaakt waarom zijn ze dan niet gedeeld met het parlement en ook niet gepubliceerd op de website terwijl hier wordt al jaren om wordt gevraagd?

Indien berekeningen niet zijn gemaakt op ICNIRP 2020 waarin de piekblootstellingslimieten strenger zijn geworden, is de staatssecretaris dan bereid om deze berekeningen op basis van ICNIRP 2020 te laten uitvoeren? Zullen bij de vergunningaanvraag berekeningen op basis van de meest actuele normen worden ingediend?

datum 07 juni 2023

ons kenmerk 165192.55U

blad 6

Deelt de staatssecretaris de mening van deze leden dat de radar ook bij voor de militaire radar normaal gebruik, te weten in *staring mode*, zal moeten voldoen aan de geldende wettelijke stralingsvoorschriften en aanbevelingen?

Deelt de staatssecretaris de mening van deze leden dat onder normaal gebruik van een militaire radar het volgen van vliegtuigen en ballistische raketten valt?

Ad 6) Zal de vergunningprocedure onder het regime van de Omgevingswet worden opgestart? Op welke wijze zal de staatssecretaris inzicht geven in de voorziene depositie van het project nu er ambtelijk zo wordt aangedrongen bij de bouwer om op papier onder de depositiewaarde te blijven die een passende beoordeling en een MER noodzakelijk maken?

In antwoord op vragen van de CDA-fractie zegt de staatssecretaris dat de aanvraag klaar is om ingediend te worden terwijl in antwoord op vragen van de SP-fractie wordt gezegd dat er nog berekeningen worden uitgevoerd. Wat is de actuele stand van zaken en is de staatssecretaris bereid om discussie te vermijden bij de vergunningaanvraag en daarom een passende beoordeling en een MER onderdeel te laten zijn van de vergunningaanvraag, temeer omdat de overheid hier zelf een voorbeeldrol dient te vervullen?

Ad 7) De leden zijn geschokt dat de staatssecretaris een onomwonden oproep vanuit het Rijksvastgoedbedrijf om de formule aan te passen om de zoekgegevens te manipuleren door de staatssecretaris wordt afgedaan als een ongelukkige formulering. Zijn er maatregelen genomen tegen de betreffende ambtenaar of is dit een normale wijze van communiceren binnen een project waarbij het doel de middelen heiligt? Waarom heeft de staatssecretaris hier niet nadrukkelijk afstand van genomen? Wat zegt dit, en andere gevallen die uit de WOB-informatie blijken over de cultuur die heerst bij dit soort projecten? Waarom probeert de staatssecretaris bij meerdere antwoorden dit af te doen als ware het slechts een momentopname in een proces?

Deelt de staatssecretaris de mening van deze leden dat dit soort gedrag en handelen onaanvaardbaar is? Wat is het oordeel van de staatssecretaris van het feit dat de cultuur aan de zijde van het ministerie, Rijksvastgoedbedrijf en TNO blijkbaar zo is, dat ambtenaren in dit dossier elkaar aanspreken als medestrijders? Vindt de staatssecretaris het gepast dat dit dossier blijkbaar voor het ministerie een gevecht is met bezorgde burgers?

Ad 8) Is de formule van het zoekgebied door TNO aangepast, ja of nee? Indien de formule niet is aangepast, kan de staatssecretaris dan verklaren hoe het mogelijk is dat de kaartjes een ander beeld laten zien dan het geschetste beeld dat in 2 van de 3 kaartjes Herwijnen bij lange na niet in het zoekgebied valt en bij het derde kaartje er nog maar net in valt? Hoe kan Herwijnen als locatie de uitkomst zijn indien de locatie buiten het zoekgebied valt?

Ad 9) Acht de staatssecretaris het een zorgvuldige uitvoering van de RCR wanneer de Tweede Kamer er niet uitdrukkelijk mee heeft ingestemd?

Is het de mening van de staatssecretaris dat het de juiste bestuursrechtelijke- en staatsrechtelijke weg is dat naar zijn mening de Tweede Kamer pas na de Eerste Kamer instemt met de RCR?

Acht de staatssecretaris het een zorgvuldige uitvoering van de RCR wanneer de Tweede Kamer uitdrukkelijk via twee aangenomen moties heeft uitgesproken dat de RCR voor Herwijnen beëindigd dient te worden en dat Herwijnen niet in aanmerking komt als locatie voor plaatsing?

datum 07 juni 2023

ons kenmerk 165192.55U

blad 7

Waarop baseert de staatssecretaris zijn mening dat bestuursrechtelijk en staatsrechtelijk zijn eenzijdige mededeling hoe hij iets opvat als een rechtsgeldig besluit kan worden beschouwd? Kan de staatssecretaris voorbeelden geven van RCR-procedures waar ook op deze wijze parlementaire instemming eenzijdig door de regering is uitgesproken? Zo ja, welke voorbeelden zijn dat? Op welke artikelen en welke wetten baseert de staatssecretaris zijn mening dat er een juridisch houdbaar en staatsrechtelijk juist en houdbaar besluit tot stand is gekomen? Is de staatssecretaris bereid dit juridische gebrek in de RCR te herstellen door de lopende procedure te staken en een nieuwe procedure te starten? Zo nee, waarom niet? Heeft de Landsadvocaat advies uitgebracht over de door de staatssecretaris gehanteerde redeneerlijn?

Zo ja, wanneer is dit advies gevraagd en wanneer is het advies uitgebracht?

Ad 10) Is het juist dat de gesprekken met gemeenten over alternatieve locaties gelijkelijk zijn gevoerd als het gesprek met de burgemeester van de gemeente Molenlanden? Is ook aan de andere gemeenten waar gesprekken mee zijn gevoerd in het kader van de zoektocht van een geschikte locatie voor plaatsing van de radar, gemeld dat het ministerie geen voornemen had om daadwerkelijk actief één van de alternatieve locaties te gaan ontwikkelen, dat er niet de wens was om dat te doen, maar dat er geheel werd ingezet op de ontwikkeling van Herwijnen? Met welke gemeenten zijn er gesprekken gevoerd over alternatieve locaties en wanneer hebben deze gesprekken plaatsgevonden? Kan de staatssecretaris bevestigen dat de gesprekken slechts voor de vorm zijn gevoerd en nimmer tot doel hebben gehad daadwerkelijk te onderzoeken of een alternatieve locatie mogelijk was? Zo nee, op welke punten is de weergave van het gesprek met de burgemeester van Molenlanden onjuist? Was de staatssecretaris op de hoogte van het feit dat dit de toon en inzet van de gesprekken was?

Ad 11) Op welke wijze is de staatssecretaris bereid de leden inzicht te verschaffen in de aard en inhoud van de gesprekken waarbij de leden de staatssecretaris nadrukkelijk wijzen op artikel 68, Grondwet, bij de beantwoording op de door deze leden gestelde vragen?

Ad 12) Kan de staatssecretaris bevestigen dat er een gemeenschappelijke strategie met meerdere ministeries is afgesproken om tot plaatsing van de militaire radar in Herwijnen te komen? Zo ja, welke ministeries zijn hierbij betrokken? Klopt het voor een dergelijke strategie een modus operandi door de Landsadvocaat is opgesteld?

Sinds wanneer is de Landsadvocaat betrokken bij het dossier van de plaatsing van de radar in Herwijnen? Hoeveel adviezen zijn er door de Landsadvocaat uitgebracht? Wat was de aard van de adviezen? Wanneer zijn de adviezen gevraagd en uitgebracht?

Ad 13) Zijn er theoretische berekeningen, door TNO uitgevoerd (al dan niet uit eerdere onderzoeken), die aantonen dat de radar vanaf 35 meter tot 300 meter voldoet aan ICNIRP? Zo ja, wanneer zijn die berekeningen gemaakt en wanneer zijn zij openbaar gemaakt en /of aan het parlement gezonden?

Indien deze berekeningen zijn gemaakt, zijn deze berekeningen gemaakt op gemiddelde veldsterkten en piekveldsterkten die voldoen aan zowel de ICNIRP 1998 als de ICNIRP 2020? Waarom heeft TNO op basis van nieuwe interpretaties van de ICNIRP 2020 de maximaal toegestane piekveldsterkte verhoogd om de overschrijding van de ICNIRP te reduceren?

datum 07 juni 2023

ons kenmerk 165192.55U

blad 8

Ad 14) Wanneer zijn de meetgegevens/ testgegevens/berekeningen bekend van de stralings- en geluidseffecten van de radar wanneer deze uitgerust is met de koepel? Zullen deze metingen/onderzoeken/berekeningen onafhankelijk worden uitgevoerd? Zo ja, door wie en wanneer?

Ad 15) Is voor de Smart-L radar in Herwijnen ook voorzien dat de radar zal worden gebruikt om satellieten in de ruimte waar te nemen? Kan de staatssecretaris bevestigen dat hiervoor de *staring modus* ingezet gaat worden? Zo ja, zal dit gebruiksdoel worden opgenomen in de vergunningaanvraag met onderbouwing door specifiek op dit gebruik gerichte onderzoeken/metingen/berekeningen?

Zijn er nog meer toepassingen voor de radar die voorzien zijn? Zal de radar een rol gaan spelen in de nieuw opgerichte luchtverdedigingseenheid tegen drones? Kan de staatssecretaris een overzicht geven van *alle* voor de plaatsing van de radar (en alle afzonderlijke functies) in Herwijnen noodzakelijke vergunningen of toekenningen, wanneer deze zullen worden aangevraagd (of al zijn aangevraagd), bij welke instanties, wat de daarbij behorende termijnen zijn en of, en zo ja hoe, voor belanghebbenden tegen iedere genoemde aanvraag mogelijkheden van inspraak, bezwaar en beroep openstaan.

Deze leden ontvangen graag een volledig overzicht van de procedure, benodigde vergunningen en/of toekenningen met alle daarbij geldende termijnen.

Ad 16) Geven de recente bevindingen van de Algemene Rekenkamer de staatssecretaris aanleiding om de plaatsing van de radar op de solitaire locatie Herwijnen te herzien? Hoe kan de veiligheid van de radar op deze locatie worden gegarandeerd?

De leden van de vaste commissies voor Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingssamenwerking (BDO) en voor Infrastructuur, Waterstaat en Omgeving (IWO) zien uw reactie met belangstelling tegemoet en ontvangen deze graag binnen vier weken na dagtekening van deze brief.

Hoogachtend,

prof. dr. E.B. van Apeldoorn
Voorzitter van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken, Defensie en
Ontwikkelingssamenwerking

drs. H.J. Meijer
Voorzitter van de vaste commissie voor Infrastructuur, Waterstaat en Omgeving